

Datura stramonium Zehirlenmesi: Bir Vaka Sunumu

Datura Stramonium Intoxication: A Case Report

Sedat IŞIKAY

Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Gaziantep

ABSTRACT

Datura stramonium is a wild plant found widely in natural flora in Turkey. It contains atropine, hyoscyamine, and scopolamine that cause anticholinergic poisoning. We presented an 11-year-old boy who presented to emergency department with anticholinergic symptoms and diagnosed datura stramonium poisoning. We had attention to the datura stramonium that is presented as herbal medicines and cause serious intoxications.

Keywords: *Datura stramonium, herbal medicine, poisoning, anticholinergic effects*

Received : 14.10.2010

Accepted: 30.10.2010

ÖZET

Datura stramonium Türkiye’de doğal florada yaygın olarak bulunan yabancı bir bitkidir. Bu bitki, yapısında antikolinerjik zehirlenmeye neden olan atropin, hiyosiyamin ve skopolamin içermektedir. Bu olgu sunumunda acil servise antikolinerjik semptomlarla başvuran ve Datura stramonium zehirlenmesi tanısı konulan 11 yaşında erkek bir hastayı sunduk. Bu olguda, bitkisel ilaç olarak sunulan ve ciddi intoksikasyonlara neden olan datura stramoniuma dikkat çekmek istedik.

Anahtar Kelimeler: *Datura stramonium, bitkisel ilaç, zehirlenme, antikolinerjik etkiler*

Başvuru Tarihi : 14.10.2010

Kabul Tarihi : 30.10.2010

Yazışma Adresi/Corresponding to:

Sedat Işıkay

Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi

Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Kliniği, Şahinbey-Gaziantep-Türkiye

GSM: 0 505 691 13 70

e-mail: dr.sedatisikay@mynet.com

GİRİŞ

Datura stramonium (DS) ülkemizin doğal florasında var olan bütün bölgelerde yetişen yabancı bir bitkidir. Bu bitki halk arasında şeytan elması, boru çiçeği, abu zambak, cin otu, tatula, tatala ve domuz pıtırı isimleriyle bilinmekte olup bazı bölgelerde süs bitkisi olarak bahçelerde yetiştirilmektedir. Halk arasında astım, bronşit, egzema ve hemoroid tedavilerinde bitkisel ilaç olarak kullanılmaktadır. Hallüsinojenik ve öforik etkisinden dolayı kullanımı suistimal edilebilmektedir. Bu bitki bilinçsizce fazla miktarda ağız yoluyla alındığında antikolinergik etkilerinden dolayı toksisite ile sonuçlanabilmektedir.¹⁻³ Burada antikolinergik bulgularla kliniğimiz aciline başvuran 11 yaşında DS intoksikasyonu tanısı alan erkek bir hastada tanı ve tedavi yaklaşımı tartışıldı.

OLGU SUNUMU

Onbir yaşında erkek hasta anlamsız konuşma, kendini ve başkasını tanınamama, işitsel ve görsel hayaller görme ve yüzünde kızarıklık olması şikâyetleriyle acil servisimize getirildi. Hastanın öyküsünden son üç gündür üst solunum yolu rahatsızlığı geçirdiği ve iki günden beridir karın ağrısı şikâyeti olduğu öğrenildi. Annesi bahçede yetişen yabancı bir bitkinin tohumlarını ve kurutulmuş yapraklarını kaynattıktan sonra hastaya içirdiğini bundan yaklaşık iki saat sonrada sersemlik hali, yüzünde kızarıklık şikâyetlerinin başladığı, hayaller gördüğü ve kendinde olmadığını ifade etti.

Fizik muayenesinde vücut ağırlığı 44 kg (75-90. persantilde), boyu 150 cm (75-90. persantilde), aksiller vücut ısısı 37.5°C, kan basıncı 120/70 mmHg, kalp tepe atımı 120/dk ve ritmik, solunum sayısı 22/dk idi. Bilinci konfü, oryantasyon ve kooperasyonu kısıtlı idi. Hastanın pupilleri izokorik, bilateral midriyatikti ve ışık refleksi zayıf olarak alınıyordu. Göz dibi ve kranial sinirlerin muayenesi normaldi. Tüm ekstremitelerde derin tendon refleksi, motor kuvveti, duyu muayenesi olağandı. Deri, mukozal membranlar, dil kuru, yüz plethorik görünümde ve bağırsak sesleri azalmıştı. Glaskow koma skalası 12 idi. Laboratuvar incelemelerinde tam kan sayımı, tam idrar tetkiki, kan biyokimyası ve elektrokardiyografik incelemesi normaldi. Bilgisayarlı beyin tomografisi normal idi.

Hastaya acil polikliniğinde nazogastrik sonda ve idrar kateteri takıldıktan sonra mide lavajı yapıldı ve 1gr/kg'dan aktif kömür verildi. Damar yolu açılarak hidrasyonu sağlandı. Durumu stabil olan hasta çocuk kliniğine takip amacıyla yatırıldı. Anneden evde hastaya verilen bitkinin tohumları ve yaprak parçaları istendi. Bitki parçaları ve tohumları görüldüğünde DS bitkisi olduğu anlaşıldı ve DS intoksikasyon tanısı konuldu. Yatışı süresince birkaç kez ajitasyonları olan hastaya intravenöz olarak diazepam uygulandı. Takiplerinde vital bulguları stabil seyreden ve genel durumu iyileşen hasta 48 saatlik izlem sonrası taburcu edildi.

TARTIŞMA

Datura stramonium ülkemizin hemen her bölgesinde yol kenarlarında, boş alanlarda yetişen yabancı bir bitkidir. Dünya üzerinde 10 kadar tür tanımlanmış olup ülkemizde DS ve Datura metel türleri yetişmektedir. DS 20-100 cm boyunda, dik gövdeli, 7-14 dallı, siyah tohumlar içeren 3-4 cm'lik yeşil meyveleri ve büyük beyaz boru şeklinde trompete benzer çiçekleri olan bir bitkidir (Resim 1,2). Her bir meyve 100'ün üzerinde tohum içermektedir. Bitkinin tüm parçaları belladonna alkaloidi olan atro-

pin, hiyosiyamin ve skopolamin içermektedir. Bitkinin özellikle tohumları yüksek konsantrasyonda atropin içermektedir. Her bir tohum tanesi 0,1 mg atropin içermektedir. Yüz tohum yaklaşık 6-10 mg atropin içermektedir ve insan için 10 mg'ın üzerinde atropin alımı ölümcül olabilmektedir.¹⁻⁶

Ülkemizde DS zehirlenmesi genellikle bireylerin hatalı ve bilinçsiz bitkisel ilaç kullanımı nedeniyle olmaktadır. Batı ülkelerinde daha sıklıkla genç erişkinlerin ev partilerinde sigara şeklinde öforik etkisinden dolayı kötüye kullanımı şeklinde görülmektedir.⁴⁻⁷ Bizim hastaya annesi tarafından kurutulmuş DS tohumları ve yapraklarının kaynatıldıktan sonra bir su bardağı kadar içirildiği öğrenildi.

Resim1. Datura stramonium bitkisi ve çiçeklerinin görünümü (yaz mevsiminde).

Resim2. Datura stramonium bitkisi ve dikenli meyvelerinin görünümü (aynı bitkinin sonbahardaki görünümü).

DS zehirlenmesinde klinik bulgular oral alımdan yaklaşık 30-60 dk sonra başlar. Başlangıç semptomları işitsel ve görsel hallüsinasyonlar, mukozalarda kuruluk, aşırı susuzluk hissi, pupillerde dilatasyon, görme bozukluğu, konuşma bozukluğu ve titremeyi içerir. Takiben taşikardi, idrar retansiyonu ve ileusu içeren semptomlar görülür. Nadiren hipertermi, solunum arresti ve konvülsiyonlar görülebilir. Santral sinir sistemi depresyonu, dolaşım kollapsı ve hipotansiyona bağlı olarak ölüm meydana gelebilir. Gastrointestinal motilitenin azalması toksinin eliminasyonunu geciktirir ve semptomların 24-48 saate kadar devam etmesine neden olabilir.^{4,5} Bizim hastamızda klinik bulgular oral alımı

takiben yaklaşık iki saat sonra ağız kuruluğu, yüzünde kızarıklık şeklinde başlamış giderek bilinç değişiklikleri gelişmişti. Bunu takiben işitsel ve görsel halüsinasyonlar görmeye başlamıştı. Antikolinergik zehirlenmede tedavi yaklaşımı temel olarak destek tedavisi, gastrik dekompresyon ve aktif kömür verilmesinden oluşur. Aktif kömür oral 1gr/kg olarak uygulanır. Olgu semptomlar düzeline kadar gözlem altında tutulur. Kardiyak monitörizasyon, vital bulguların takibi ve nörolojik değerlendirme hastaların takibinde önemlidir.^{6,7} Hastamızın acil servise kabulünden sonra antikolinergik semptomların varlığı gözlenmesi ve anamnez üzerine hasta intoksikasyon olarak değerlendirildi. Mide lavajı yapıldı sonrasında 1gr/kg'dan aktif kömür verildi. 48 saatlik izlem boyunca ara ara olan ajitasyon dışında bir problem saptanmadı. Hasta şifa ile taburcu edildi. Sonuç olarak hastane acil polikliniğine açıklanamayan antikolinergik belirti ve şikâyetlerle başvuran her hastada mutlaka yabancı bitki zehirlenmesi mutlaka düşünülmeli, hasta bu açıdan sorgulanma ve değerlendirmelidir. Özellikle ülkemizin çoğu bölgesinde kırlardan toplanan bir çok yabancı bitki evsel ilaç ve yemek yapımında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle toplum yabancı bitki zehirlenmeleri yönünden bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Vanderhoff BT, Mosser KH. Jimson weed toxicity: management of anticholinergic plant ingestion. *Am Fam Physician* 1992; 46: 526-530.
2. Klein-Schwartz W, Oderda GM. Jimson weed intoxication in adolescents and young adults. *Am J Dis Child* 1984;138:737-739.
3. Kurzbaum A, Simsolo C, Kvasha L, Blum A. Toxic delirium due to Datura stramonium. *Isr Med Assoc J* 2001;3:538-9.
4. Deniz T, Nargis C, Güvan H, Tanyeri F. Datura stramonium zehirlenmesi: olgu sunumu. *OMÜ Tıp Dergisi* 2004; 21(1):28-31.
5. Wiebe TH, Sigurdson ES, Katz LY. Angel's trumpet (Datura stramonium) poisoning and delirium in adolescents in Winnipeg, Manitoba: summer 2006. *Paediatr Child Health* 2008;13(3):193-196.
6. Spina SP, Taddei A. Teenagers with Jimson weed (Datura stramonium) poisoning. *Can J Emerg Med* 2007; 9(6):467-9.
7. Sever M, Cekin M. Anticholinergic intoxication due to Datura stramonium: three pediatric cases. *Akademik Acil Tıp Dergisi* 2007; 5(4):128-301.